

KS. WOJCIECH TABACZYŃSKI

## AUTOGRAFICZNE ŚWIADECTWA BERNADETY SOUBIROUS O MARIOFANIACH Z LOURDES

Do niedawna dostęp do wielu źródeł pisanych dotyczących mariofanii z Lourdes był albo bardzo utrudniony ze względu na ich rozproszenie po różnych archiwach, albo też wręcz niemożliwy ze względu na ich zagubienie. Dopiero odnalezienie pewnych dokumentów, a przede wszystkim krytyczne opracowanie i staranne wydanie drukiem wszystkich znanych dokumentów związanych z tymi mariofaniami, jakiego dokonał R. Laurentin i częściowo A. Ravier, otworzyło możliwość łatwego i pełnego z nich korzystania.<sup>1</sup>

Do zasadniczych źródeł pisanych mariofanii z Lourdes należy zaliczyć, w pierwszym rzędzie, świadectwa autograficzne Bernadety Soubirous, które powstały w latach 1861—1866. Posiadają one bowiem nie tylko w pełni oryginalną treść, lecz także równie oryginalną formę (styl), właściwą dla Bernadety.

Pierwsze, pod względem chronologicznym, świadectwo o doznanych przez siebie mariofaniach z 1858 r. napisała Bernadeta Soubirous osobiście dopiero w 1861 r., mimo że pomiędzy rokiem 1858 a 1861 wielokrotnie ustnie opowiadała o nich licznym osobom. To pierwsze, własnoręcznie sporządzone świadectwo dało początek jej ośmiu świadectwom autograficznym, które wydał Ravier wraz z ich fotokopiami i uwagami krytycznymi w wymienionej już publikacji.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> R. Laurentin, *Lourdes. Documents authentiques*, Paris 1957. 61. 66. oraz A. Ravier, *Les écrits de sainte Bernadette et sa voie spirituelle*, Paris 1961.

<sup>2</sup> A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 52—106.

Pierwsze autograficzne świadectwo Bernadety o doznanych mariofaniach zawiera się w jej liście z 28 maja 1861 r., skierowanym do ks. Ferdinand Gondrada, b. członka zgromadzenia Oblatów Marii Niepokalnej w Batharram.<sup>3</sup> Świadectwo to sporządziła Bernadeta najprawdopodobniej na prośbę ks. Gondrada, który odwiedził ją uprzednio w Lourdes, w domu sióstr zakonnych z Nevers, gdzie zamieszkiwała od lipca 1860 r.

Tekst świadectwa z 28 maja 1861 r., napisany po francusku, odznacza się starannym pismem, wolnym niemal zupełnie od skreśleń, co wskazuje na jego wcześniejszy pierwowzór w postaci tekstu brulionowego. Mimo to występują w nim dość liczne błędy ortograficzne i usterki z zakresu interpunkcji oraz akcentów świadczące o słabej jeszcze, w okresie jego sporządzania, znajomości zasad pisowni francuskiej ze strony Bernadety. Język omawianego świadectwa odznacza się dużą prostotą, która wskazuje także na niewielką jeszcze umiejętność Bernadety w posługiwaniu się językiem literackim.

Ponieważ powstanie świadectwa Bernadety z 28 maja 1861 r. poprzedziły liczne w ciągu trzech lat jej ustne opowiadania o doznanych mariofaniach, można zatem przyjąć, iż to pierwsze świadectwo autograficzne stanowi odbicie jej wcześniejszego, stereotypowego opowiadania na ten sam temat.

Drugie z kolei autograficzne świadectwo Bernadety Soubirus o doznanych mariofaniach zawiera się w jej liście z 22 sierpnia 1864 r. skierowanym do ks. Charles Bouin. Świadectwo to sporządziła Bernadetta na prośbę ks. Bouin, wikariusza kościoła Notre-Dame, w mieście Niort, diecezji Poitiers, który odwiedziwszy ją wcześniej w Lourdes nawiązał z nią następnie łączność korespondencyjną.

Tekst tego świadectwa, pomimo szeregu błędów ortograficznych, jakie w nim występują, stanowi już odpis wykonany przez Bernadetę z uprzedniego tekstu brulionowego. W czwartym wierszu zachodzi wyraźnie brak pewnych wyrazów, zaciemniający sens tego wiersza. Brak ten jest prawdopodobnie skutkiem przeoczenia (przeskoku) przez Bernadetę kilku kolejnych wyrazów podczas przepisywania tekstu brulionowego, gdzie te brakujące wyrazy występowały, jak na to wskazuje inne autograficzne świadectwo Bernadety (*Grotte de Lourdes*). Także w dalszych wierszach (po w. 45) zachodzi tu wyraźny brak części tekstu zawierającej opis drugiej mariofanii. Brak ten można wyjaśnić powtórным przeoczeniem ze strony Bernadety szeregu wyrazów, podczas przepisywania tekstu brulionowego, wskutek skojarzenia dwóch identycznych słów („suisant”), wy-

---

<sup>3</sup> List ten w oryginale przechowywany jest obecnie w archiwach klasztoru św. Gildarda w Nevers. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 59. Tekst tego listu wraz z jego fotokopią opublikował Ravier, tamże 52—59.

stępujących w tym tekście na początku opisu drugiej mariofanii i na początku opisu trzeciej mariofanii, jak na to również wskazuje wymienione świadectwo autograficzne Bernadety (*Grotte de Lourdes*).

Świadectwo autograficzne Bernadety z dnia 22 sierpnia 1864 r. nasywa nadto kwestię niedokładności chronologicznych, jakie w nim zachodzą w odniesieniu do wydarzeń przy grocie Massabielle z r. 1858. Kwestię tę wyjaśniła jednak sama Bernadeta w liście z 30 stycznia 1879 r. skierowanym do Crosa, współczesnego jej badacza mariofanii z Lourdes, stwierdzając, iż pochodzące od niej opisy wydarzeń przy grocie Massabielle z r. 1858 są dokładne pod względem substancjalnym, lecz nie są w pełni ściśle pod względem chronologicznym, ponieważ nie zawsze doznane przez siebie widzenia potrafiła w późniejszym czasie związać z właściwą im datą.<sup>4</sup>

Trzecim, w kolejności chronologicznej, świadectwem autograficznym Bernadety Soubirous o doznanych mariofaniach jest zapis niektórych wypowiedzi zjawy w oryginalnym dialekcie pirenejskim (patois de Lourdes) dokonany na odwrotnej stronie podobizny św. Jana Berchmansa.<sup>5</sup> Zapis ten sporządziła Bernadeta w Lourdes 24 października 1865 r. na życzenie Crosa, który prosił ją wówczas najpierw o podyktowanie mu oryginalnych wypowiedzi zjawy, następnie zaś, po ich zanotowaniu przez siebie, o własnoręczne zapisanie na odwrotnej stronie wspomnianej podobizny św. Jana Berchmansa.<sup>6</sup> Wykonany wówczas przez Bernadetę zapis wypowiedzi zjawy obejmuje tylko część spośród tych wypowiedzi, jakie Bernadeta w ogóle przekazała do wiadomości publicznej.

Kolejność wypowiedzi zjawy zapisanych przez Bernadetę Soubirous na życzenie Crosa odbiega od ich kolejności chronologicznej znanej z innych jej świadectw. Trudno obecnie ustalić, ze względu na zagubienie tekstu zapisanego osobiście przez Crosa, czy brak niektórych wypowiedzi zjawy był tu spowodowany tylko niewielkimi rozmiarami karty (6 cm × 10,3 cm), którą dysponowała wówczas Bernadeta, czy też dowolnym wyborem wypowiedzi zjawy spośród tych, jakie wcześniej już zanotował Cros.<sup>7</sup>

<sup>4</sup> Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 65. Oryginalny tekst świadectwa B.S. z 22 sierpnia 1864 r. przechowywany jest obecnie w archiwach klasztoru św. Gildarda w Nevers. Jego fotokopię opublikował A. Ravier. Por. tamże.

<sup>5</sup> Por. tamże, 66. ns. Na określenie przedmiotu niezwykłych widzeń B.S. przy grocie Massabielle używa się tu umownego terminu „zjawa”.

<sup>6</sup> Por. tamże, 67. Oryginał tego autografu przechowywany jest obecnie w archiwach Crosa w Tuluzie. Por. tamże. Laurentin pomija ten autograf w swoim synoptycznym zestawieniu świadectw autograficznych B.S., ponieważ nie uważa go za opowiadanie („recit”) we właściwym tego słowa znaczeniu. Por. R. Laurentin, *Lourdes. Histoire authentique des apparitions*. Paris 1961—64., t. 1, 43—61.

<sup>7</sup> Wypowiedzi zjawy, zapisane osobiście przez B. na karcie z podobizną św. Jana Berchmansa, Ravier podaje w swej publikacji dwukrotnie, raz w postaci fotokopii zawierającej tekst w dialekcie pirenejskim, drugi raz w postaci przekładu francuskiego, dokonanego przez J. Salvat. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 66.

Czwarte, z kolei, świadectwo autograficzne Bernadety Soubirous o doznanych mariofaniach zawiera się w jej liście z 20 listopada 1865 r. skierowanym z Lourdes do pewnej osoby (niewiasty), której nazwisko obecnie nie jest znane. List ten, mający charakter odpowiedzi na wcześniejsze pytania jego adresatki, został wysłany przez Bernadetę za pośrednictwem Idy Ribettes, właścicielki domu, w którym mieszkała ona wraz z rodzicami w r. 1858.<sup>8</sup> List napisany był z opóźnieniem powstałym, jak zaznacza Bernadeta, na skutek pogorszenia się w tym czasie stanu jej zdrowia.

Świadectwo autograficzne Bernadety, zawarte w liście z 20 listopada 1865 r., cechuje najbardziej skondensowane i syntetyczne ujęcie opisu mariofanii w porównaniu z jej wcześniejszymi świadectwami autograficznymi. Ta właściwość czwartego świadectwa autograficznego zdaje się wskazywać na proces symplifikacji wspomnień dotyczących mariofanii, jaki dokonywał się w pamięci Bernadety w miarę upływu czasu. Tekst świadectwa autograficznego Bernadety z 20 listopada 1865 r. odznacza się dużą poprawnością pod względem gramatycznym, jeśli nie liczyć nieznacznych usterek z zakresu akcentów oraz interpunkcji.

Piąte, w kolejności chronologicznej, świadectwo autograficzne Bernadety Soubirous o doznanych mariofaniach stanowi tekst napisany na pojedynczej karcie papieru (19,2 cm × 31 cm), na której Bernadeta umieściła nadto własnoręczny odpis swego listu z 20 listopada 1865 r.<sup>9</sup> Cechą szczególną piątego świadectwa autograficznego Bernadety jest niewspółmierność, jaka zachodzi pomiędzy obszernym opisem pierwszej mariofanii a bardzo zwięzłym i skrótowym opisem pozostałych mariofanii sprwadającym się tylko do podania niektórych wypowiedzi zjawy. Tekst tego świadectwa odznacza się na ogół poprawną ortografią, wykazując poważniejsze braki jedynie w zakresie akcentów oraz interpunkcji.

Szóstym, w porządku chronologicznym, świadectwem, jakie napisała własnoręcznie Bernadeta Soubirous o doznanych mariofaniach, jest świadectwo sporządzone przez nią na kartkach brulionowych w r. 1866.<sup>10</sup> Ravier dzieli to świadectwo na trzy części. Część pierwsza (GLA) zawiera

<sup>8</sup> Oryginalny tekst listu B.S. z dnia 20 listopada 1865 r., obejmujący dwie kartki (o rozmiarach 13,5 cm × 21 cm), przechowywany jest obecnie w archiwach klasztoru w Nevers. W tych samych archiwach znajduje się także niemal identyczny odpis tego listu wykonany osobiście przez B. Odpis ten mieści się na jednej karcie (o rozmiarach 19,2 cm × 31 cm) wraz z innym autograficznym świadectwem B.S. o doznanych mariofaniach, które będzie omawiane w dalszym ciągu tego artykułu. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 70 ns.

<sup>9</sup> Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt. 72—75. Oryginalny tekst tego świadectwa autograficznego B. Przechowywany jest obecnie w archiwach klasztoru św. Gildarda w Nevers. Jest on już odpisem, w stosunku do uprzedniego tekstu brulionowego, sporządzonym ręką B. Por. tamże, 75.

<sup>10</sup> Przechowywane jest ono obecnie w archiwach klasztoru św. Gildarda w Nevers. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 77. 573 ns.

opis trzech pierwszych mariofanii i częściowo pozostałych mariofanii, część druga (GLB) opis odwiedzin Bernadety u proboszcza Lourdes, Peyramale, oraz jej przesłuchania przez komisarza policji, Jacometa, i prokuratora cesarskiego, Dutoura; wreszcie część trzecią (GLC) stanowi oddzielny opis mariofanii drugiej i trzeciej oraz syntetyczny opis pozostałych mariofanii.<sup>11</sup> Ta trzecia część (GLC) omawianego świadectwa posłużyła potem Bernadecie za wzór dla innego jej świadectwa autograficznego z tego samego okresu, które w publikacji Raviera posiada tytuł *Le Carnet à la Reine du Ciel*.

Tekst pierwszej części (GLA) omawianego świadectwa Bernadety odznacza się pismem regularnym i zawiera, poza częściowo przekreślonym i przepisany ponownie pierwszym zdaniem, tylko nieliczne poprawki dokonane ręką Bernadety. Mimo to jednak występują tu dość liczne błędy ortograficzne. Pierwsza strona tego tekstu posiada z lewej strony wąski margines, na którym znajduje się następujący napis, wykonany przez inną osobę, niż Bernadeta: „1-y oryginał opowiadania o ukazaniach. Napisany ręką Bernadety w 1866” („1<sup>er</sup> Original du Récit des Apparitions. Ecrit de la main de Bernadette en 1866”).<sup>12</sup>

---

<sup>11</sup> Skrót „GLA”, GLB” i „GLC” pochodzą od tytułu „Grotte de Lourdes” nadanego temu świadectwu przez samą B. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt. 76—93.

<sup>12</sup> Napis ten, jak i sam tekst świadectwa B., pochodzi już z okresu po uznaniu przez władze kościelne mariofanii doznanych przez B. za zjawiska o charakterze nadnaturalnym (list pasterski biskupa Tarbes z 18 stycznia 1862 r.).

Laurentin umieszcza świadectwo B. oznaczone przez Raviera sygnaturą „GLA” na drugim miejscu pod względem chronologicznym wśród omawianych tu świadectw autograficznych, natomiast świadectwo B. zawarte w liście do ks. Bouin (z 22 sierpnia 1864 r.) przesuwają na pozycję trzecią, przyznając przy tym świadectwu GLA rolę wzorca w stosunku do świadectwa z listu do ks. Bouin.

Sprawa daty powstania świadectwa GLA oraz zależności pomiędzy nim a świadectwem z listu do ks. Bouin stanowi przedmiot kontrowersyjnej dyskusji Laurentina z Ravierem. Główną podstawą dla tej dyskusji stwarza wskazany wyżej napis, umieszczony ręką inną niż B., na marginesie pierwszej strony świadectwa GLA. Laurentin wysunął tezę, iż data ta (1866) jest w odniesieniu do świadectwa GLA błędna, ponieważ, jego zdaniem, szereg kryteriów wewnętrznych (duża zbieżność tekstu świadectwa B. z listu do ks. Bouin z tekstem świadectwa GLA pod względem wspólnych wyrażeń i całych sekwencji, pod względem zwrotów opartych na podłożu dialektu pirenejskiego (patois), pod względem działania praw psychologicznych w zakresie odpisu tekstu itp.) wskazuje na wyraźną zależność genetyczną tekstu świadectwa z listu do ks. Bouin od tekstu świadectwa GLA.

Ravier ze swej strony broni daty 1866 jako daty powstania tekstu świadectwa GLA, ponieważ analiza graficznego układu napisu marginalnego zawierającego tę datę wskazuje, że sama B. zamierzyła umieszczenie takiego napisu, dalej ponieważ ekspertyza grafologiczna stwierdziła, iż sam napis jest współczesny z tekstem związanym z nim świadectwa B., a wreszcie ponieważ, jak sądzi on, brak jest podstaw krytycznych dla wysuwania hipotezy kłamstwa lub błędu w stosunku do tej daty. Zbieżność wielu wyrażeń i całych sekwencji tekstów obu świadectw autograficznych Ravier wyjaśnia przede wszystkim wpływem schematu ustnego B., a nadto hipotezą o istnieniu nieznanego dziś autografu B., który stanowił wzór dla obu wskazanych świadectw.

Problem ścisłej daty świadectwa GLA nie jest definitywnie rozstrzygnięty. Por. R. Laurentin, *Lourdes, Histoire authentique...*, dz. cyt., t 1, 84—87 oraz A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 552—555.

Tekst drugiej części (GLB) omawianego świadectwa Bernadety jest tekstem w dużym stopniu już poprawionym pod względem ortograficznym i stylistycznym. Poprawki te, jak stwierdził Ravier, pochodzą od siostry zakonnej Elisabeth Rigal, korektorki Bernadety. Zawarty w części GLB opis wizyt Bernadety u proboszcza Lourdes oraz badań śledczych w stosunku do niej ze strony komisarza policji i prokuratora cesarskiego jest jedynym tego rodzaju opisem występującym w omawianych tu autografach.<sup>13</sup>

Ostatnia część (GLC) świadectwa Bernadety Soubirous, zapisanego na kartkach brulionowych, zawiera opis mariofanii doznanych przez nią przy grocie Massabielle z tą jednak różnicą, w stosunku do części GLA, że opis ten zaczyna się dopiero od drugiej mariofanii. Duży fragment części trzeciej (GLC) tego świadectwa, obejmujący dwadzieścia wierszy, występuje bez jakichkolwiek zmian także w ramach innego świadectwa autograficznego Bernadety, które w źródłowym wydaniu Raviera posiada tytuł: *Le Carnet à la Reine du Ciel*.<sup>14</sup> Tekst części trzeciej omawianego świadectwa posiada liczne poprawki. Pochodzą one bądź od samej Bernadety, bądź też od korektorki jej tekstu, siostry zakonnej E. Rigal, która wprowadziła tu m.in. dwukrotnie na określenie zjawy, zamiast użytego przez Bernadetę zaimka osobowego „Ona” („Elle”), własne i niespotykane u Bernadety wyrażenia: „ta Królowa miłosierna” („cette Reine miséricordieuse”) oraz „ta czuła Matka” („cette tendre Mère”).<sup>15</sup>

Z zakończeniem części trzeciej (GLC) opisanego świadectwa autograficznego łączy się bezpośrednio krótki tekst szkolnego dyktanda Bernadety, który ujawnia u niej, w sposób bardzo wyraźny, słabą jeszcze znajomość ortografii francuskiej.<sup>16</sup> Po zakończeniu całości omawianego tekstu następują inicjały: „B.S.” oraz trzykrotne, charakterystyczne dla Bernadety, wezwanie do modlitwy w jej intencji, w postaci zwrotu: „módlcie się za Bernadetę Soubirous” („priez pour Bernadette Soubirous”) i dwu dalszych, nieco odmiennych.<sup>17</sup>

Siódmym, w kolejności chronologicznej (według numeracji Raviera), świadectwem autograficznym Bernadety Soubirous o doznanych mariofaniach jest świadectwo zawarte w jej liście napisanym na wiosnę 1866 r.

---

<sup>13</sup> Laurentin pomija ten tekst (GLB) w swoim zestawieniu synoptycznym świadectw autograficznych B., ponieważ jego treść wybiega poza opis samych mariofanii doznanych przez B. przy grocie Massabielle. Por. R. Laurentin, *Lourdes. Histoire authentique...*, dz. cyt., t. 1, 43—61.

<sup>14</sup> Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 98—106.

<sup>15</sup> Por. tamże, 93.

<sup>16</sup> Por. tamże.

<sup>17</sup> Por. tamże.

i skierowanym do adresata, którego nazwisko obecnie nie jest znane.<sup>18</sup> Świadcstwo to składa się z kilku odpowiedzi Bernadety na pytania, postawione jej wcześniej przez odbiorcę listu. Odpowiedzi te dotyczą mariofanii, doznanych przez Bernadetę przy grocie Massabielle, a nadto niektórych innych spraw związanych z osobą Bernadety, ajkie poruszył ks. Boyer w swej broszurze wydanej w tym czasie (1866 r.) pt. *Une visite à Bernadette et à la Grotte de Lourdes*.<sup>19</sup> Charakter responsoryczny wymienionego świadectwa Bernadety wyodrębnia je spośród pozostałych jej świadectw autograficznych. Podane w nim odpowiedzi Bernadety zawierają kilka nowych szczegółów w stosunku do innych jej świadectw autograficznych o doznanych mariofaniach.

Siódme świadectwo autograficzne Bernadety pod względem pewnych wyrażeń (np. „Cette Reine misericordieuse”) przypomina część trzecią (GLC) jej poprzedniego świadectwa. Spotyka się tu także drobne uzupełnienia, pochodzące od Bernadety, a nadto od innej osoby, prawdopodobnie wymienionej już siostry zakonnej, E. Rigal.<sup>20</sup>

Cały list zaczyna się od skrótu literowego „J.M.J.” oraz zwrotu „Monsieur” i przekreślonego ręką Bernadety kolejnego wyrazu „l'Abbé”. Warto jednak zaznaczyć, iż w zachowanym odpisie tego listu wyraz „l'Abbé” pozostał bez skreślenia.<sup>21</sup> Treść odpowiedzi Bernadety, dotycząca niektórych szczegółów z zakresu jej niezwykłych doznań przy grocie Massabielle, wskazuje, iż osoba pytająca o te szczegóły, tj. adresat listu, w sformułowaniu swych pytań, kierowała się wnikliwym nastawieniem badawczo-kościelnym, co przemawiałoby za jej stanem duchowym.

Ostatnie, pod względem chronologicznym, świadectwo autograficzne Bernadety Soubirous o doznanych mariofaniach stanowi tekst oznaczony w źródłowej publikacji Raviera kolejnym numerem „8” oraz tytułem: *Le Carnet à la Reine du Ciel* i datą „12 mai 1866”.<sup>22</sup> Autograf ten sporządziła Bernadeta pod koniec swego zamieszkania w Lourdes, kierując się intencją utrwalenia wspomnień o mariofaniach doznanych przy grocie Massabielle. Wkrótce po napisaniu tekstu brulionowego Bernadeta zaczęła

---

<sup>18</sup> Por. tamże, 94—97. Tekst brulionowy tego świadectwa („Transcrit du brouillon autographe”) jest przechowywany w archiwach klasztoru św. Gildarda w Nevers (ms 3 bis). Istniejący także odpis znajduje się w archiwach grotty Lourdes (Archives Grotte, casier 10). Por. tamże, 97, not. 2.

<sup>19</sup> Laurentin pomija to świadectwo B. w swoim zestawieniu synoptycznym opowiadań autograficznych B.S. o doznanych mariofaniach, ponieważ nie uważa go za opowiadanie („recit”) we właściwym tego słowa znaczeniu. Por. Laurentin, *Lourdes. Histoire authentique...*, dz. cyt., t. 1, 43—61.

<sup>20</sup> Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 97 not. 2.

<sup>21</sup> Por. tamże.

<sup>22</sup> Por. tamże, 98—106.

przepisywać go w dużym notesie, o żółtych okładkach, przypominającym swymi rozmiarami zeszyt szkolny.<sup>23</sup>

Przed przystąpieniem do przepisywania tekstu brulionowego we wspomnianym notesie Bernadeta umieściła u góry strony tytuł: *Journal dédié à la Reine du Ciel* oraz datę: „Le mois de mai 1866”. Następnie przepisała część pierwszą wymienionego tekstu brulionowego zawierającą rodzaj modlitwy, skierowanej do Matki Jezusowej, oraz zamieściła nowy podtytuł: „Grotte. Apparitions de la Sainte Vierge à la Grotte” i kilka wierszy stanowiących wstęp do opisu pierwszej mariofanii. Z kolei zaznaczyła ona nieco niżej, na środku strony, datę: „1858” i na tym przerwała czynność przepisywania.<sup>24</sup> Zrezygnowawszy z dalszego przepisywania tekstu brulionowego w wymienionym, dużym notesie, Bernadeta ponownie rozpoczęła tę samą czynność w innym, mniejszym notesie mającym czarne, sztywne okładki oraz format kieszonkowy.

Do chwili swego ostatecznego wyjazdu z Lourdes de Nevers Bernadeta nie ukończyła pracy nad przepisywaniem całego tekstu brulionowego w drugim, mniejszym notesie. Potem w Nevers, zapewne skutkiem licznych zajęć, także nie dokończyła tej pracy, pozostawiając tekst, sporządzony jeszcze w Lourdes, w niezmienionym stanie.<sup>25</sup> Opublikowany przez Raviera autograf Bernadety *Le Carnet à la Reine du Ciel* jest identyczny z jej autografem zawartym w tym drugim, mniejszym notesie.<sup>26</sup> Tekst tego autografu różni się od omówionego wyżej jego pierwowzoru (GLC) tym, że zawiera brakujący tam wstęp o charakterze modlitwy oraz opis mariofanii pierwszej; nie zawiera zaś występującego w tekście GLC opisu mariofanii późniejszych niż trzecia, zaczynającego się tam po słowach:” nie widząc źródła, skierowałam się w stronę Gawy” („ne voyant pas de fontaine, je me dirigeai vers le Gave”).<sup>27</sup>

Tekst autografu, zatytułowanego *Le Carnet à la Reine du Ciel*, sporządziła Bernadeta w Lourdes, w domu sióstr zakonnych z Nevers, z pomocą jednej z nich, która z dużym zrozumieniem dla szczególnego charakteru tego tekstu ograniczyła się w swej korekcie głównie do poprawek ortograficznych, pozostawiając w stanie nienaruszonym jego treść i styl, zwłaszcza w ramach opisu samych doznań przy grocie Massabielle. Dzięki takiemu stanowisku korektorki można stwierdzić w omawianym tekście pewne zmiany stylistyczne jedynie w jego części wstępnej, stanowiącej rodzaj modlitwy.<sup>28</sup>

---

<sup>23</sup> Notes ten przechowywany jest obecnie w muzeum maryjnym w Lourdes. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 186.

<sup>24</sup> Por. tamże, 185 ns.

<sup>25</sup> Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 185 ns.

<sup>26</sup> Por. tamże.

<sup>27</sup> Por. tamże, 91, 106.

<sup>28</sup> Por. tamże, 186.



Warto podkreślić, iż wskazany autograf sporządziła Bernadeta z myślą złożenia w nim szczególnego hołdu Matce Jezusowej przez wyrażenie uczuć pokory i wdzięczności za wyjątkową łaskę, jakiej doznała w postaci mariofanii przy grocie Massabielle. Intencję tę podkreślać miał już sam tytuł autografu: *Le Journal dédié à la Reine du Ciel*, umieszczony ręką Bernadety nad tekstem napisanym przez nią w wymienionym dużym notesie. W następstwie wskazanych założeń intencjonalnych Bernadeta zamieściła w pierwszej, wstępnej części omawianego autografu (obejmującej 34 wiersze) rodzaj modlitwy dziękczynnej i błagalnej zwróconej do Matki Jezusowej jako królowej nieba i ziemi.<sup>29</sup>

Autograf Bernadety Soubirous *Le Carnet à la Reine du Ciel* zamyka grupę własnoręcznie przez nią napisanych świadectw o mariofaniach doznanych przy grocie Massabielle w r. 1858.<sup>30</sup>

Dokonane wyżej zestawienie i przeprowadzona charakterystyka autograficznych świadectw Bernadety Soubirous ukazuje w wyraźnym świetle główne źródło historyczne mariofanii z Lourdes, które zawiera ich opis najbardziej autentyczny zarówno pod względem treści, jak też pod względem formy (stylu).

---

<sup>29</sup> Por. tamże, 99—101.

<sup>30</sup> W grupie świadectw autograficznych B.S. o doznanych mariofaniach Ravier wymienia jeszcze trzy inne świadectwa, a mianowicie jedno napisane przez B. dla siostry zakonnej Elisabeth Rigal (nr 9), drugie złożone przed podkomisją biskupią 17 listopada 1858 r. (nr 10) oraz trzecie przekazane siostrze infirmerce, Gabrielle de Vigouroux, w klasztorze w Nevers 6 października 1874 r., (nr 11). Spośród tych trzech świadectw tylko pierwsze było świadectwem autograficznym B., obecnie jednak niedostępnym wskutek zniszczenia jego tekstu, dwa pozostałe zaś były świadectwami ustnymi, zapisanymi dopiero przez inne osoby, a więc niesłusznie zaliczanymi przez Raviera do grupy autografów B. Por. A. Ravier, *Les écrits...*, dz. cyt., 107—110.

# TÉMOIGNAGES AUTOGRAPHIQUES DE BERNADETTE SOUBIROUS SUR LES MARIOPHANIES DE LOURDES

## Résumé

Dan son article l'auteur caractérise huit témoignages autographiques de Bernadette Soubirous sur les mariophanies éprouvées par elle à côté de la grotte Massabielle à Lourdes en 1858.

Ces témoignages, écrits par Bernadette dans la période 1861—1866 et publiés récemment par A. Ravier (dans l'oeuvre „Les écrits de sainte Bernadette et sa vole spirituelle”, Paris 1961), sont une source la plus authentique pour faire la connaissance du contenu des mariophanies de Lourdes.